

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa, 19.05.2010 r.

RPO-646849-III/10/JP

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Ewa KOPACZ
Minister Zdrowia

szanowna Pani Minister

Uprzejmie informuję, że do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili się lekarze dentyści ze skargą na regulację prawną w zakresie odbywania stażu podyplomowego, która uniemożliwia im korzystanie z prawa do urlopu wypoczynkowego w naturze, w przysługującym wymiarze.

Z nadesłanej kserokopii pisma Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego w Ministerstwie Zdrowia (znak: MZ-NSK-844-13755-107/MT/09 z dnia 16 kwietnia 2009 r.) wynika, że „...zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2004 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentystry...lekarzowi dentyście przysługuje 10 dni urlopu wypoczynkowego w czasie odbywania stażu podyplomowego, natomiast za 10 dni w/w lekarz otrzymuje ekwiwalent...W ramach zawartej ze stażystą umowy o pracę istnieje możliwość, przy założeniu zrealizowania obowiązkowego programu, wykorzystania jedynie 10 dni urlopu wypoczynkowego. Po wygaśnięciu stosunku pracy, zgodnie z art. 171 § 1 Kodeksu pracy pracownikowi przysługuje ekwiwalent pieniężny.”

W kolejnym piśmie (znak: MZ-NSK-844-22179-19/MT/10 z dnia 9 lutego 2010 r.) Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego informuje, że „...zgodnie z opinią Departamentu Prawnego MZ, prawo do urlopu lekarza stażysty i jego wymiar wynikają bezpośrednio z przepisów Kodeksu pracy, co nie jest kwestionowane. Problemem natomiast jest wykorzystanie urlopu przez lekarzy stażystów. Przy ocenie tego problemu należy brać pod uwagę, że umowa o pracę lekarza stażysty jest zawierana w celu realizacji programu stażu i obowiązkiem lekarza jest pełna realizacja tego programu w okresie trwania tej umowy. Wydaje się zatem, że wykorzystanie urlopu wypoczynkowego przez danego lekarza stażystę będzie uzależnione od tego czy realizacja prawa do urlopu nie zagrozi terminowej realizacji programu stażu. Należy również brać pod uwagę, że niezrealizowanie programu stażu z powodu przebywania na urlopie wypoczynkowym nie jest przesłanką do przedłużenia okresu trwania stażu. W związku z powyższym, realizacja prawa do urlopu jest każdorazowo sprawą indywidualną lekarza odbywającego staż

podyplomowy, przy czym korzystając z tego prawa musi on mieć świadomość konsekwencji, jakie niesie ze sobą niezrealizowanie programu stażu w terminie. Ponadto należy wspomnieć, że umowa o pracę zawarta w celu odbywania stażu pracy podyplomowego jest szczególnym rodzajem umowy o pracę i jej celem nie jest wyłącznie świadczenie pracy, ale szkolenie lekarza celem uzyskania prawa wykonywania zawodu.”

Jak wynika z przepisów ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2008 r. Nr 136, poz. 857 ze zm.), lekarz i lekarz dentysta odbywa staż podyplomowy na podstawie umowy o pracę, zawartej na czas określony, w celu przygotowania zawodowego obejmującego realizację programu stażu podyplomowego (art. 15 ust. 3d). Ustawa określa sztywny okres stażu podyplomowego dla lekarzy dentystry, który wynosi 12 miesięcy. W stosunku zaś do lekarzy stanowi jedynie, że okres stażu podyplomowego nie może być krótszy niż 12 miesięcy (art. 15 ust. 1 i 2). Okres ten doprecyzowuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2004 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza stomatologa (Dz. U. Nr 57, poz. 553 ze zm.), wydane na podstawie art. 15 ust. 5 cytowanej wyżej ustawy. W myśl § 2 ust. 1 tego rozporządzenia, staż lekarza trwa 13 miesięcy. Jednocześnie przepis § 2 ust. 4 wyżej wymienionego rozporządzenia zawiera katalog o charakterze enumeratywnym, wskazujący przypadki przedłużenia czasu trwania stażu lekarza i lekarza stomatologa. Nie uwzględnia on jednak okresu korzystania z urlopu wypoczynkowego.

W ocenie Rzecznika przedstawiony na wstępie pogląd departamentów Ministerstwa Zdrowia jest nieprawidłowy, ponieważ cel zawarcia umowy o pracę nie przekłada się w żadnym stopniu na zakres uprawnień pracowniczych wynikających z faktu nawiązania stosunku pracy.

Jednym z takich uprawnień jest prawo pracownika do corocznego, nieprzerwanego, płatnego urlopu wypoczynkowego (art. 152 § 1 k.p.). Jeżeli program realizacji stażu podyplomowego uniemożliwia lekarzowi dentyście wykorzystanie w naturze przysługującego mu w nabytym wymiarze urlopu wypoczynkowego, to świadczy to o potrzebie zmiany zasad realizacji tego programu. Innymi słowy wadliwie skonstruowany program odbywania stażu nie może stanowić usprawiedliwienia do bezprawnego ograniczania przez pracodawcę prawa pracownika do wykorzystania w naturze w danym roku przysługującego mu w nabytym wymiarze urlopu wypoczynkowego i przyjęcia zasady wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystaną, pozostałą część urlopu.

Jak już podkreślono, prawo pracownika do corocznego urlopu wypoczynkowego jest jednym z jego podstawowych uprawnień. Wynika ono nie tylko z art. 152 § 1 k.p., ale również z norm wyższego rzędu. Prawo to przyznają pracownikom art. 66 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 2 pkt 3

Europejskiej Karty Społecznej, a także Konwencja nr 132 MOP z 1970 r. w sprawie corocznych płatnych urlopów wypoczynkowych i dyrektywa Wspólnot Europejskich 93/104 z dnia 23 listopada 1993 r. w sprawie niektórych aspektów organizacji czasu pracy.

Prawo do urlopu jest także podstawową zasadą prawa pracy (art. 14 Kp). Zasada udzielania urlopu wypoczynkowego w naturze wynika z realizacji przez ten urlop celu, jakim jest wypoczynek pracownika (regeneracja sił pracownika), czyli ochrona jego zdrowia, a także wyprowadza się ją, przy zastosowaniu wykładni językowej, ze względu na zawarte w art. 152 k.p. sformułowanie, iż pracownikowi przysługuje prawo do „urlopu wypoczynkowego”, a nie surogatu tego urlopu, jakim jest ekwiwalent pieniężny. Zmiana naturalnego wykorzystania urlopu na ekwiwalent pieniężny może nastąpić tylko *ex post* i tylko w sytuacji, gdy nie ma możliwości wykorzystania urlopu w naturze, przy czym organizacja pracy (w tym wypadku przebiegu stażu lekarzy dentyków, który następuje w ramach istniejącego stosunku pracy, powstałego na podstawie umowy o pracę zawartej na okres 12 miesięcy) nie może powodować przyjęcia *ex ante* zasady „sprzedaży” części urlopu polegającej na zapłacie ekwiwalentu pieniężnego, a zatem usprawiedliwiać wadliwej praktyki w tym zakresie.

Godzi się również podkreślić, że zróżnicowanie okresu stażu podyplomowego dla lekarzy i lekarzy dentyków w taki sposób, który w praktyce uniemożliwia lekarzowi dentyście skorzystanie w naturze z urlopu wypoczynkowego w przysługującym wymiarze w okresie trwania stażu, powoduje jednocześnie naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu, o którym mowa w art. 18^{3b} § 1 pkt 2 k.p. oraz zasady równości wynikającej z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. W myśl art. 18^{3b} § 1 pkt 2 w związku z art. 18^{3a} § 1 k.p., za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu uważa się m.in. różnicowanie przez pracodawcę sytuacji pracownika w zakresie warunków zatrudnienia, którego skutkiem jest niekorzystne ukształtowanie tych warunków (chodzi w tym wypadku o warunki udzielania urlopu wypoczynkowego). Z kolei zasada równości wobec prawa wyrażona w art. 32 ust. 1 ustawy zasadniczej – w świetle utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego – polega na tym, że „wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo. A więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących...Równość wobec prawa, to także zasadność wybrania tego, a nie innego kryterium zróżnicowania podmiotów (adresatów) prawa” (por. np. wyrok z 21 maja 2002 r., K 30/01, OTK ZU 2002, nr 3/A, poz. 32, s. 417). Cechą istotną w przedmiotowej sprawie jest odbywanie stażu podyplomowego przez lekarzy i lekarzy dentyków.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Panią Minister o zajęcie stanowiska w kwestii możliwości zmiany powyższych regulacji.

Z poważaniem

ZASTĘPCA
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk